

K potrebe rozvoja regionálnej pomoci pre obeť násilia páchaného v rodine v kontexte pripravovanej novely zákona o PZ SR

Necessity of development of regional assistance for domestic violence victims with regard to preliminary amendment of police force law in the Slovak republic

Róbert Dobrovodský - Katarína Farkašová – Peter Michalovič

Anotácia: *Príspevok sa zaoberá fenoménom násilia páchaného v rodine, ktorý nepozná regionálne rozdiely. Po delegovaní štátnej správy na jednotky územnej samosprávy v oblasti sociálnych vecí sa stávajú okrem Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, i jednotlivé sociálne odbory miest a samosprávnych krajov dôležitými prvkami v poradenskom a asistenčnom procese pre obeť násilia páchaného v rodine. Na pôdu NR SR sa dostala novela zákona Policajného zboru SR z dielne organizácie na pomoc obetiam: Aliancia žien Slovenska, ktorá má rozšíriť kompetenciu príslušníka PZ SR vykázat' násilnícku osobu na dobu 48 hodín (resp. 10 dní) zo spoločného obydliia. Obeť síce v byte zostáva, no bude musieť v tak krátkom čase podniknúť širokú škálu právnych krokov, aby sa účinky zákazu predĺžili, a aby mohla obeť chrániť svoje práva a záujmy. Obetiam by v tak vyhrotenej a krátkej dobe mala byť poskytnutá pomoc nie len zo strany mimovládneho sektora, ale i samosprávy ktorá by mala byť obetiam najbližšie. Zo skúsenosti vieme, že kapacity na území trnavského samosprávneho kraja, sú nie vždy dostačujúce, a preto napríklad organizácia Aliancia žien Slovenska, poskytuje služby i obyvateľom Trnavského samosprávneho kraja. Po nadobudnutí účinnosti zákona o PZ SR (t.j. 15.12.08) bude zaiste zvýšený nápor na organizácie a jednotky samosprávy s prosbami o pomoc.*

Cieľom nášho príspevku je poukázať na základe právne ale i mimoprávne aspekty násilia v rodine a podrobiť analýze návrh novely zákona o PZ SR na regionálnu pomoc pre obeť násilia páchaného v rodine.

Kľúčové slová: *pomoc obetiam násilia páchaného v rodine; policajný zbor; nové oprávnenie príslušníka PZ SR; úloha samosprávy pri pomoci obetiam;*

Summary: *The paper deals with phenomenon of domestic violence in Slovakia. It shows impact of new police-force law in Slovakia on social services provided by*

organisations of self-government in Slovakia especially of municipalities and upper-self-government-body.

Key words: *service for victims of domestic violence; police force in Slovakia; new authorisation for policeman;*

1. Čo sa vie a čo sa ešte stále nevie o násilí v rodine

(Katarína Farkašová)

Dobrý deň, som predstaviteľka mimovládnej organizácie Aliancia žien, ktorá sa 15 rokov venuje ľudským právam, s dôrazom na ľudské práva žien. Jednou z oblastí našej činnosti je aj domáce násilie, resp. násilie v rodine, nakoľko sa týka prevažne žien a dovoľm si povedať, že sme jeho riešenie na Slovensku posunuli zásadne vpred. Násilie v rodine bolo na Slovensku až do roku 2001 tabuizovanou témou. Vtedy sme Kampaňou 5. žena otvorili spoločenskú debatu o neuveriteľnej a štatistikou potvrdenej skutočnosti: násilie v rodine, násilie medzi najbližšími ľuďmi, v domovoch, ktoré majú byť prístavom bezpečia, je u nás najrozšírenejšou trestnou činnosťou. Pripravili sme zmenu legislatívy, niekoľko rokov prednášame študentkám a študentom práva dvojsemestrálny predmet Domáce násilie, uskutočnili sme nespočetné vzdelávacie aktivity, pripravili sme množstvo publikácií, neustále prezentujeme riešenie problematiky v médiách a uviedli sme 3 ďalšie mediálne kampane.

Bude vás zaujímať, či sa odvtedy niečo zmenilo? Môžem potvrdiť, ako človek denne pracujúci s obeťami tohto násillia, že volania na NON STOP SOS linku sú dnes po 7 rokoch iné. Dnes už ľudia nevolajú len o pomoc, ale obracajú sa na nás s konkrétnymi otázkami, volajú za susedu, kolegyňu, priateľku, sestru. Už nie sú len pasívni svedkovia. Sú informovaní a uvedomujú si, že ak strpíme násilie voči komukoľvek, dotkne sa aj nás. Vedia aj to, že násilie je zneužitie moci. A poznajú zmysel, význam a obsah zákonov, ktorých novely sme v našej organizácii počas kampane 5. žena pripravili. Dnes si už málokto spomenie, ako vyzerala predchádzajúca legislatíva napr., že uznala násilie blízkej a zverenej osoby za trestný čin len vtedy, ak spôsobil práceneschopnosť dlhšiu ako 7 dní.

Napriek tomu, že o násilí v rodine sa dnes už vie oveľa viac, ako pred 7 rokmi, verejnosť ešte stále nevie všetko. A málo vedia aj nastupujúce generácie. V tomto zmysle sa naša činnosť zlieva so všeobecnou civilizačnou misiou, ktorá sa odovzdáva z generácie na generáciu.

Čo teda verejnosť vie a čo nevie o domácom násilí?

Vie sa, že v 95% prípadov sú obeťami ženy. Nevie sa prečo. Valné zhromaždenie OSN k Deklarácii OSN o odstránení násillia páchaného na ženách z roku 1993, teda pred 15 rokmi, vyhlásilo, že "násilie páchané na ženách je demonštráciou historicky asymetricky rozdelenej moci medzi mužmi a ženami, ktorá viedla k nadvláde mužov nad ženami a diskriminácii žien a ktorá bránila ženám naplno rozvíjať svoje schopnosti, uznávajúc tiež, že násilie na ženách je jedným z rozhodujúcich spoločenských mechanizmov, pomocou ktorého sú ženy násilím zatlačané do podriadenej pozície oproti mužom". OSN vydalo v roku 1997 aj Modelové stratégie a praktické opatrenia vedúce k eliminácii násillia voči ženám v oblasti prevencie kriminality a justičnej spravodlivosti ako Prílohu k Rezolúcii Valného zhromaždenia OSN, kde sa píše, že nie každé násilie, ktoré postihne ženu, súvisí s ich pohlavím, ani že násilie v rodine nemôže postihnúť aj muža.

„Násilie páchané na ženách sa líši od ostatného násilia tým, že ide o silu a zastrašovanie /verbálne alebo fyzické/, ktoré sú spoločensky tolerované čiastočne preto, že obeťami sú ženy. Toto násilie sa môže niekedy úmyselne využívať na udržanie moci a nadvlády mužov; inokedy tento úmysel môže chýbať, ale aj tak sa používa na to, aby žena utrpela ujmu, ktorá ju udrží v podriadenom postavení“. Stretávame sa s tým, že odborná verejnosť, ako sociológovia, historici, právnici pri rôznych príležitostiach a súvislostiach s potešením konštatujú, že výskum násilia na ženách prispel zásadne k ozrejmeniu mechanizmu zneužívania moci, postavenie obetí, motívov a prejavov násilníkov a pod.

Vie sa, že násilie môžu mať rôzne formy. Málo sa ale vie a hovorí o štrukturálnom násilí.

Článok 1 Deklarácie OSN o odstránení násilia páchaného na ženách z roku 1993 charakterizuje násilie na ženách ako “akýkoľvek čin násilia, založený na rodovej nerovnosti, ktorého dôsledkom je, alebo ktorý smeruje k tomu, aby jeho dôsledkom bolo fyzické, sexuálne alebo psychické poškodenie trpiacej ženy, vrátane vyhrážania sa takýmito činmi, nátlaku alebo akéhokoľvek potlačenia slobody, či už vo verejnom alebo v súkromnom živote”.

Okrem známych foriem násilia ako je psychické, fyzické, ekonomické, sexualizovaná, popisuje táto Deklarácia OSN aj štrukturálne násilie, ktorého sa dopúšťa štát tým, že násiliu pasívne prihliada.

Toto násilie patrí k tzv. sekundárnej viktimizácii, teda druhotnému ubližovaniu obetiam. Pre druhotnú viktimizáciu je charakteristická napr. neochota niektorých policajtov poriadne zaznamenať trestné oznámenie, dôkladne uzavrieť vyšetrovanie, nezaujímangažovať sa v prospech obeti proti mužovi, neznalosť problematiky prejavov posttraumatickej stresovej poruchy u obeti ako následok života v násilnom partnerskom vzťahu u niektorých sudcov/kýň a z toho vyplývajúce podcenenie obete, naopak ochota niektorých právnikov zastupovať násilníka a „vyhrať“ jeho spor voči obeti, napríklad aj v takej veci ako je čím nižšie výživné pre jeho deti, ale aj psychologičky a psychológovia, ktorí ešte stále vnímajú násilie v rodine ako bežnú rodinnú hádku, a nakoniec aj postoj tých všetkých, ktorí mylne pokladajú za príčinu násilia alkohol, nízke vzdelanie, nezamestnanosť, či pochybenie obete atď. atď. Toto všetko sú prejavy štruktúrovaného násilia, za ktoré je zodpovedný štát.

Hoci už, ako som spomenula v úvode, sa ľudia angažujú, ak je v tiesni niekto z ich okolia, ale toto ešte stále nemožno vo všeobecnosti povedať o ľuďoch, ktorí sa s násilím stretávajú v rámci svojej profesie. Angažovanosť mnohých profesionálov končí tam, kde definujú svoje minimálne povinnosti. A v mnohých prípadoch, žiaľ, aj oveľa skôr. Tento problém vnímame celoplošne, týka sa celého Slovenska.

Súčasťou existencie výskytu tohto štrukturálneho násilia na Slovensku je aj stále ešte nedostatočná legislatíva a nezájem o jej dopracovanie až bojkot takýchto snáh.

Vie sa, že ľudia vystavení násiliu od blízkej osoby majú veľa spoločného a že sa správajú inak, ako ľudia, ktorí násilie nezažívajú. Málokto vie prečo. Odborníci/čky na problematiku násilia v rodine sa zhodujú v tom, že ich situácia je porovnateľná so situáciou zajatcov, väzňov v koncentračných táborech alebo vojnových veteránov. Takýto spôsob života má samozrejme vplyv na ich psychické a následne aj telesné zdravie, nielen následkom utŕžených zranení ale aj v dôsledku psycho – somatických ochorení. Obete žijúce v ustavičnom strachu trpia nespavosťou, poruchami prijímania stravy, úzkostnými stavmi, neschopnosťou sústrediť sa, rozhodovať sa, často chorobnou závislosťou na násilníkovi (štokholmský syndróm), atď. Je samozrejme, že takíto ľudia môžu mať prejavy, ktoré sa

javia ako iné, zvláštne, neočakávané, nezrozumiteľné. Verejnosť, žiaľ aj tá odborná, ich často nevidí v správnych súvislostiach a nechápe ich.

Vie sa, že obetiam pomáhajú MVO, ale nevie sa, koľko ich je, aké sú, a nakoľko sú dostupné pre obeť z celého územia Slovenska. Krátka informácia: nie je ich dost', väčšina bojuje o holú existenciu a sú geografické oblasti, kde podobné organizácie vôbec nie sú. A mnohé z nich potrebujú viac informácií, viac vedomostí a podpory, aby mohli využívať aktuálny arzenál pomoci obetiam násilia v rodine.

Nevie sa ešte oveľa viac, než dovoľuje vymenovať časový limit našej prednášky. **Nevie sa o dynamike násilia**, jeho príčinách, následkoch, formách, rozsahu, následkoch na okolí a najmä na deťoch, ktoré žijú v rodine s násilím, atď. Vieme zaručene jedno – že sme pripravení o tom prednášať viac, máme k tomu aj akreditáciu Ministerstva školstva. Žiaľ, vieme, a nie je to náš objav ale historický fakt, že tak ako sú „dobro“ „zlo“ večné, nesmie boj proti zlu nikdy prestať.

Ak sa budeme nečinne prizerať nejakému násiliu, môžeme sa sami stať obeťou akéhokoľvek násilia. My všetci si želáme život bez násilia. Nakoniec, na právnickej pôde mi nedá pripomenúť, že **život bez násilia** zaručuje aj ústava našej krajiny. Naše aktivity v boji proti násilie by mali pokrývať 3 základné oblasti – prevenciu, osobnú pomoc jeho obetiam a zlepšovanie spoločenskej odpovede na násilie, teda aj zlepšovanie legislatívy.

Vie sa, že naša legislatíva v oblasti násilia v rodine ešte stále nedosiahla úroveň, akú má v okolitých krajinách, spomeniem len Rakúsko, Česko, Nemecko, Švajčiarsko, ktorých legislatívu poznáme momentálne najlepšie.

Nevieme prečo? Vieme. Stále nám chýba Zákon o policajnom zbore, ktorý bol základnou osou už našich noviel zákonov v roku 2001 a ktorý si tu teraz dovoľíme predstaviť.

2. K potrebe ochrany obetí pred násilím v rodine rozšírením oprávnenia príslušníkov PZ SR (Róbert Dobrovodský)

Vážené dámy, vážení páni,
kolegyne, kolegovia,

pani Farkašová vo svojom predchádzajúcom príspevku uviedla prehľadne základné informácie o fenoméne násilia páchaného v rodine, poukázala na viacero mýtov, ktoré prichádzajú s otázkami o násilí a zároveň poukázala na nebezpečnosť daného fenoménu.

V právnom štáte, ktorým Slovenská republika bez pochyb je, zákonodarca sleduje vývoj javov v spoločnosti a odhaľuje prípadné potreby ich legislatívnej úpravy. Dnešná konferencia nie je prvá a dúfam, že ani nie posledná, na ktorej by rezonovala problematika násilia v rodine. Do pozornosti slovenského zákonodarcu sa dostala daná problematika v roku 2002, kedy organizácie tretieho sektora predložili Ministerstvu spravodlivosti SR návrhy viacerých právnych predpisov, ktoré mali zlepšiť postavenie obetí násilia páchaného v rodine.

Intervencia samosprávnych krajov proti násiliu páchanému v rodine

Na pôdu NR SR sa i dnes dostala novela zákona Policajného zboru SR z dielne organizácie na pomoc obetiam: Aliancia žien Slovenska, ktorá má rozšíriť kompetenciu príslušníka PZ SR vykázat' násilnícku osobu na dobu 48 hodín (resp. 10 dní) zo spoločného obydlija. Obeť síce

v byte zostáva, no bude musieť v tak krátkom čase podniknúť širokú škálu právnych krokov, aby sa účinky zákazu predĺžili, a aby mohla obeť chrániť svoje práva a záujmy. Obetiam by v tak vyhrotenej a krátkej dobe mala byť poskytnutá pomoc nie len zo strany mimovládneho sektora, ale i samosprávy ktorá by mala byť obetiam najbližšie. Zo skúsenosti vieme, že kapacity na území trnavského samosprávneho kraja, sú nie vždy dostačujúce, a preto napríklad organizácia Aliancia žien Slovenska, poskytuje služby i obyvateľom Trnavského samosprávneho kraja. Po nadobudnutí účinnosti zákona o PZ SR (t.j. 15.12.08) bude zaiste zvýšený nápor na organizácie a jednotky samosprávy s prosbami o pomoc. Na samosprávne kraje bola delegovaná kompetencia v oblasti sociálnych vecí a tak sa tieto stávajú popri Úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny, dôležitými prvkami v poradenskom a asistenčnom procese pre obeť násilia páchaného v rodine. Podľa zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov jednou zo základných úloh samosprávneho kraja je starostlivosť o všestranný rozvoj svojho územia a potreby svojich obyvateľov a zabezpečenie tvorby a plnenie programu sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja územia samosprávneho kraja. Zákon č. 195/1988 Z. z. o sociálnej pomoci hovorí o potrebe tvorby koncepcie sociálnych služieb, sociálnej prevencie a sociálneho poradenstva na území toho ktorého samosprávneho kraja a o povinnosti poskytovania finančného príspevku na úhradu nákladov za sociálnu službu, sociálnu prevenciu, sociálne poradenstvo. Zákon č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele upravuje, že samosprávne kraje majú zabezpečovať tvorbu a plnenie sociálnych programov zameraných na ochranu práv a právom chránených záujmov detí a na predchádzanie a zamedzenie nárastu sociálno -patologických javov na svojom území.

K súčasnému legislatívnemu stavu

Zo vzájomnej spolupráce pri príprave návrhov vzišlo textové znenie viacerých zákonov ako napríklad: zákon č. 526/2002 Z.z., ktorým došlo s účinnosťou od 01.01.2003 k zmene Občianskeho zákonníka (ďalej len „OZ“) a zákon č. 424/2002 Z.z., ktorým došlo s účinnosťou od 01.09.2002 ku zmene Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len O.s.p.). Ďalšie legislatívne zmeny boli prevedené v oblasti trestného a priestupkového práva. Komplexná zmena bola predmetom viacerých odborných publikácií v odborných periodikách.⁵¹ Z legislatívno-organizačných dôvodov sa však nepodarilo zaviesť v roku 2002 zmenu policajného práva, ktoré malo pôvodne tvoriť jeden zo základných pilierov reformy právnych predpisov na ochranu obetí násilia páchaného v rodine. Ako ďalej vyplynie z nášho článku dané sa môže stať realitou dúfajúc, že Národná rada SR na jednom zo svojich rokovaní ešte v tomto roku schváli návrh novely zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore (ďalej len „zákon o PZ“). I keď v súčasnosti platná právna úprava sa zachovala dodnes bez akejkoľvek zmeny⁵² predsa len pozorovaním aplikácie právnej úpravy sa vynára otázka či

⁵¹ podrobnejšie o zmenách pozri: ŠVÁBYOVÁ, D.: Sexuálne a rodovo podmienené násilie ako nová realita prenikajúca do našej spoločnosti, *Justičná revue* č. 2/2008, str. 236; DOBROVODSKÝ, R.: Domáce násilie v rakúskom práve, *Justičná revue* č. 12/2004, str. 1413; BABJAKOVÁ, E. - SOPKOVÁ, E.: Legislatívne úpravy domáceho násilia, *Justičná revue* č. 11/2002, str. 1235; HREBÍKOVÁ, V.: Problematika domáceho násilia v rovine psychologickú, sociálnu i právnu, *Justičná revue* č. 3/2004, str. 341; KOCVÁR, P.: Čo hovoria slovenské zákony o domácom násilí, *časopis Spolu* č. 2-3/2006, str. 6; KOCVÁR, P.: Je psychické násilie nedokázateľné?, *časopis Spolu* č. 2-3/2006, str. 4;

⁵² i reforma trestného práva v roku 2005 zachovala pôvodne koncipované skutkové podstaty trestných činov, ktoré súvisia s páchaním domáceho násilia; k prehľadu súčasne platnej legislatívy pozri KOCVÁR, P.: Čo hovoria slovenské zákony o domácom násilí, *časopis Spolu* č. 2-3/2006, str. 6;

daný stav možno považovať za *legislatívne status quo* alebo sa budú naďalej hľadať možnosti kvalitnejšej ochrany obetí násilia páchaného v rodine. Síce súdy na Slovensku nachádzajú v uvedenej legislatíve oporu pre zásah do práv násilníckej osoby⁵³, avšak zložitost', rôznorodosť a citlivosť prípadov prináša bez pochyb i komplikácie s aplikáciou týchto danej legislatívy. Odhliadnuc od skutočnosti, že novela O.s.p.⁵⁴ zaviedla povinnosť súdov rozhodnúť o návrhu na vydanie predbežného opatrenia na ochranu osôb ohrozených násilím v 7-dňovej lehote⁵⁵, však konanie vo veci samej⁵⁶ môže vzhľadom na náročnosť dokazovania trvať roky.

Nedostatky súčasne platnej právnej úpravy a jej súdnej praxe

Z dôvodu, že systém tzv. krízových stredísk a núdzových ubytovní v Slovenskej republike nedokáže uspokojiť bytové potreby obetí násilia páchaného v rodine prípadne detí, ktoré sú na úteku pred násilníckou osobou, môže byť práve i tých 7 dní⁵⁷ vyčkávania na rozhodnutie súdu o návrhu na vydanie predbežného opatrenia pre obeť kritických. Nedostatky legislatívy samotnej však umocňuje nesprávna aplikácia ustanovenia súdmi a to v tej podobe, že v aplikačnej praxi súdov sme sa stretli s veľmi negatívnym javom, ktorému dáva šancu okrem zaťaženia súdov v SR i nedostatočná úprava O.s.p. Keď súdy nestíhajú v 7 dňovej lehote rozhodnúť o návrhu na predbežné opatrenia obchádzajú nedodržanie poriadkovej lehoty stanovenej v § 75 ods. 5 O.s.p., ktorý hovorí o povinnosti súdu rozhodnúť do 7 dní od doručenia návrhu tak, že fakticky rozhodnú neskôr a k tomu využijú nestanovenie lehoty na vypracovanie a doručenie rozhodnutia.⁵⁸ Keďže v prípade predbežných opatrení O.s.p. neupravuje do koľkých dní je potrebné predbežné opatrenie doručiť napríklad súdy rozhodnú o návrhu o 25 dní a na 26. deň vydajú predbežné opatrenie, na ktoré vyznačia dátum vydania, tak ako keby ho vydali vo štvrtý alebo piaty deň od doručenia návrhu.⁵⁹

⁵³ napríklad právo súdu predbežným opatrením vydaným podľa § 76 ods. 1 písm. g/ O.s.p. nariadiť, aby násilnícka osoba dočasne nevstupovala do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba blízka alebo osoba, ktorá je v jeho starostlivosti alebo vo výchove, vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivá z násilia;

⁵⁴ zákon č. 424/2002 Z.z.

⁵⁵ znenie textu § 75 ods. 2 O.s.p., ktorý bol zavedený novelou O.s.p. číslo 424/2002 Z.z.: *o predbežnom opatrení rozhodne súd bez zbytočného odkladu, najneskôr do 30 dní od podania návrhu na vydanie predbežného opatrenia. Ak súd rozhoduje o návrhu na vydanie predbežného opatrenia týkajúceho sa maloletých detí alebo osôb ohrozených násilím rozhodne bez zbytočného odkladu najneskôr do siedmich dní od podania návrhu na vydanie predbežného opatrenia;*

V dnes platnom O.s.p. by sme danú úpravu našli v texte § 75 ods. 5 O.s.p., ktorý znie: *Ak súd rozhoduje o návrhu na vydanie predbežného opatrenia podľa § 76 ods. 1 písm. b) a g), rozhodne najneskôr do siedmich dní od doručenia návrhu, ktorý má náležitosti podľa odseku 2. Ak súd rozhoduje o návrhu na vydanie predbežného opatrenia podľa § 75a, rozhodne najneskôr do 24 hodín od doručenia návrhu, ktorý má náležitosti podľa odseku 2.*

⁵⁶ za konanie vo veci samej máme na mysli napríklad: konanie o návrhu podľa § 142 ods. 1 OZ; konanie o návrhu podľa § 146 ods. 2 OZ; konanie o návrhu podľa § 705a OZ; konanie o návrhu podľa § 712a ods. 8 OZ

⁵⁷ predbežné opatrenie podľa § 76 ods. 1 písm. g/ O.s.p.

⁵⁸ stanovenie lehoty na vyhotovenie a odoslanie rozhodnutia upravuje O.s.p. napríklad v § 158 ods. 4: *Ak predseda súdu zo závažných dôvodov nerozhodne inak, rozsudok sa vyhotoví a odošle do 30 dní odo dňa jeho vyhlásenia; vo veciach týkajúcich sa maloletých detí sa rozsudok vyhotoví a odošle do desiatich dní odo dňa jeho vyhlásenia.*

⁵⁹ čím formálne zachovávajú poriadkovú lehotu podľa § 75 ods. 5 O.s.p.

V oblasti občianskeho práva hmotného je potrebné poukázať na nedostatok novely OZ t.j. zákona č. 526/2002 Z.z., ktorá mala v nadväznosti na ustanovenie § 76 ods. 1 písm. g/ O.s.p. zmeniť ustanovenie § 116 OZ⁶⁰ a to tak, že by došlo k rozšíreniu okruhu blízkej osoby i o iné osoby napr. bývalého manžela (bývalú manželku) či druha (družku) tak ako tomu je v ustanovení zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon⁶¹ (ďalej len „Tr.z.“), ktorý pre potreby kvalifikácie zločinu týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Tr.z. rozširuje okruh osôb spadajúcich pod pojem blízkej osoby.⁶² Preto ak podľa dnes platného znenia O.s.p. a OZ podá bývalý manžel návrh na vydanie predbežného opatrenia podľa § 76 ods. 1 písm. g/ O.s.p. nebude aktívne legitimovaný na podanie návrhu a pre nesplnenie procesných podmienok bude návrh odmietnutý. Procesné podmienky nebudú splnené z dôvodu, že podľa § 116 OZ rozvedený manžel (obeť ako navrhovateľ) už nie je vo vzťahu k bývalému manželovi (odporca – násilnícka osoba) osobou blízkou, tak ako to predpokladá O.s.p. v ustanovení § 76 ods. 1 písm. g/. Podľa názoru niektorých autorov⁶³ nedostatok ustanovenia § 116 OZ by sa dal vyriešiť extenzívnym výkladom § 116 druhá veta OZ⁶⁴ a to v tom zmysle, že obeť násilia páchaného v rodine s poukazom na psychologické teórie si vytvára k násilníckej osobe paradoxne pozitívny vzťah,⁶⁵ ktorý je predpokladom vzájomnej blízkosti spôsobujúcej, že ujmu, ktorú by utrpela násilnícka osoba, by obeť pocítovala ako vlastnú ujmu. V podmienkach systému písaného práva by však podľa nášho názoru bolo možné dané preukazovať v konaní o predbežnom opatrení len ťažko, a preto by bolo vhodnejšie vykonať úpravu priamo v legislatíve.

Potreba legislatívnej zmeny v policajnom práve

Ako sme už spomenuli v úvode nášho príspevku, v roku 2002 sa z legislatívno-organizačných dôvodov nepodarilo zaviesť zmenu zákona o PZ, ktorá mala pôvodne tvoriť jeden zo základných pilierov reformy právnych predpisov na ochranu obetí násilia páchaného v rodine. Malo dôjsť k rozšíreniu kompetencie príslušníkov PZ o právo okamžite na mieste činu vykázat' násilnícku osobu z bytu (domu) von na desať dní. Danej kompetencie sa domáhali samotní príslušníci PZ, keďže ako sa viackrát vyjadrili na diskusných fórach, terajší zákon o PZ im neumožňuje radikálnejšie a efektívnejšie zakročiť proti násilníckej osobe.

⁶⁰ znenie textu § 116 OZ: Blízkou osobou je príbuzný v priamom rade, súrodenec a manžel; iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom sa pokladajú za osoby sebe navzájom blízke, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pocítovala ako vlastnú ujmu.

⁶¹ znenie textu § 127 ods. 4 Tr.z.: Blízkou osobou sa na účely tohto zákona rozumie príbuzný v priamom pokolení, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec a manžel; iné osoby v rodinnom alebo obdobnom pomere sa pokladajú za navzájom blízke osoby len vtedy, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá právom pocítovala ako ujmu vlastnú.

⁶² znenie textu § 127 ods. 5 Tr.z.: Blízkou osobou sa na účely trestných činov vydierania podľa § 189, znásilnenia podľa § 199 ods. 2, sexuálneho násilia podľa § 200 ods. 2, sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 2, týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 alebo nebezpečného vyhrážania podľa § 360 ods. 2 rozumie aj bývalý manžel, druh, bývalý druh, rodič spoločného dieťaťa a osoba, ktorá je vo vzťahu k nim blízkou osobou podľa odseku 4, ako aj osoba, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti.

⁶³ napríklad: HREBÍKOVÁ, V.: Problematika domáceho násilia v rovine psychologickej, sociálnej i právnej, Justičná revue č. 3/2004, str. 341 a nasl.

⁶⁴ iné osoby v pomere rodinnom alebo obdobnom sa pokladajú za osoby sebe navzájom blízke, ak by ujmu, ktorú utrpela jedna z nich, druhá dôvodne pocítovala ako vlastnú ujmu.

⁶⁵ prípad tzv. Štokholmského syndrómu

Ústavnoprávne a medzinárodnoprávne aspekty potreby legislatívnej zmeny

Potreba umožniť priamu intervenciu proti násiliu zákrokom príslušníkov PZ SR sa ukázala i na prípade obetí tzv. tušickej tragédie, ktorá sa pre zlyhanie príslušníkov PZ dostala na rozhodovanie pred Európsky súd pre ľudské práva. V prípade *Kontrová vs. Slovenská republika*⁶⁶ sťažovateľka, ktorá bola matkou päťročnej dcéry a ročného syna zastrelených na Silvestra roku 2002 na dvore ich rodinného domu v Tušiciach nelegálne držanou zbraňou ich vlastným otcom, Európsky súd pre ľudské práva vyhovel jej sťažnosti, podľa ktorej slovenská polícia nedokázala ochrániť jej deti napriek viacerým upozorneniam na agresívne správanie manžela a jeho vyhrážky, ktoré nakoniec splnil. Sťažovateľka tvrdila, že napriek postihu policajtov, ktorí boli do tragického prípadu zainteresovaní, sa nemohla domôcť adekvátnej nápravy vo vzťahu k porušeniam jej práv. Zároveň namietala, že nemala možnosť dosiahnuť vykonateľné rozhodnutie o kompenzácii za utrpenú nemajetkovú ujmu. Súd nariadil Slovenskej republike vyplatiť sťažovateľke 25 000 eur ako nemajetkovú ujmu a 4300 eur na súdne náklady.

Pokiaľ ide o ústavnoprávny aspekt potreby legislatívnej zmeny v danej oblasti je v tejto súvislosti potrebné poukázať na názory Ústavného súdu SR, ktoré vyslovil vo svojich dvoch nálezoch. Podľa jedného z nich Ústavou SR a medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách Slovenská republika nezaručuje iba to, že štátne orgány nebudú porušovať základné práva a slobody občanov, ale štát má zaručiť, že práva a slobody zaručené ústavou budú chránené aj vo vzťahoch medzi súkromnými osobami.⁶⁷ Podľa iného nálezu⁶⁸ súdy tým, že neprijali opatrenia zamerané na ochranu pred zlým zaobchádzaním (násilie páchané v rodine) s maloletými deťmi, porušili práva maloletých na ochranu proti neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu⁶⁹ a právo na ochranu pred telesným alebo duševným násilím, urážaním alebo zneužívaním.⁷⁰

V neposlednom rade prijatím novej legislatívy by malo dôjsť k zadosťučineniu medzinárodnoprávnym⁷¹ a vnútroštátnym⁷² záväzkom Slovenskej republiky zabezpečiť legislatívne ochranu obetí násilia páchaného v rodine.

⁶⁶ Dana Kontrová vs. Slovenská republika: sťažnosť číslo: 7510/04, rozsudok zo dňa 31.05.2007 <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Kontrova&sessionid=2598753&skin=hudoc-en>

⁶⁷ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. II. ÚS 47/97

⁶⁸ Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp.zn. I. ÚS 4/02

⁶⁹ čl. 16 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky

⁷⁰ čl. 19 Dohovoru o ochrane práv dieťaťa

⁷¹ napríklad: všeobecné odporúčanie č. 12 z ôsmeho zasadania Výboru pre odstránenie diskriminácie žien (*General Recommendation No. 12, eighth session, 1989 of Committee on the Elimination of Discrimination against Women*) a všeobecné odporúčania č. 19 z jedenásteho zasadania Výboru pre odstránenie diskriminácie žien (*General Recommendation No. 19, eleventh session, 1992 of Committee on the Elimination of Discrimination against Women*)

⁷² Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách prijatá Uznesením vlády SR č. 1092/2004 vo svojich prioritách (bod číslo: 3.1.2) predpokladá cit.: *Novelizovať existujúcu legislatívu tak, aby zohľadňovala potreby obetí násilia (novela zákona o policajnom zbore, zákon o sociálno-právnej ochrane dospelých atď.*

Prvá legislatívna iniciatíva (rok 2006)

Občianske združenie pre ochranu obetí násillia páchaného v rodine Aliancia žien Slovenska⁷³ sa obrátilo dňa 11.11.2006 listom na Ministerstvo vnútra SR a predložilo návrh novely zákona PZ SR (ďalej len „návrh AŽS“) spolu s dôvodovou správou. Ministerstvo vnútra SR zapracovalo s menšími modifikáciami návrh združenia spolu s inými zmenami zákona o PZ, ktoré bolo potrebné prijať z dôvodu vyhovenia právnym aktom Európskej únie a začalo pripomienkové konanie.⁷⁴ Novela zákona o PZ zakotvila pre príslušníkov PZ SR oprávnenie vykázat' násilnícku osobu z bytu (domu) na dobu 10 dní a umožniť tak obetiam v dostatočne dlhom čase pripraviť iné právne kroky na ochranu svojich práv. Vzhľadom k tomu, že Generálna prokuratúra SR vo svojom stanovisku zo dňa 23.03.2007 vyjadrila absolútny nesúhlas s návrhom AŽS a k pripomienke sa pripojilo i Ministerstvo spravodlivosti SR, bol návrh zákona o PZ ďalej prerokovaný bez textu pripraveného združením Aliencie žien Slovenska.

Druhá legislatívna iniciatíva (rok 2008)

V roku 2008 sa Ministerstvo vnútra SR vrátilo k legislatívnej iniciatíve Aliencie žien Slovenska a po ukončení medzirezortného pripomienkovania predložilo Vláde SR materiál na prerokovanie (ďalej len „vládny návrh“).⁷⁵ Vláda SR schválila návrh novely zákona o PZ na svojom rokovaní a poverila predsedu vlády spolu s ministrom vnútra SR predložiť vládny návrh zákona predsedovi Národnej rady SR na ďalšie ústavné prerokovanie a uviesť návrh zákona v Národnej rade SR.⁷⁶ Dňa 20.08.2008 bol návrh zákona doručený NR SR. Poslanci schválili rozhodnutie predsedu NR SR.⁷⁷

Analýza a porovnanie návrhu AŽS a vládneho návrhu

Hneď v úvode analýzy oboch návrhov je potrebné prízvukovať dôležitý fakt, že policajné oprávnenia pri zásahoch nemajú sankčný charakter, ale charakter opatrenia na odvrátenie hroziaceho nebezpečenstva. Takto bol koncipovaný návrh AŽS a rovnako je koncipovaný i vládny návrh. Je možné, že práve v podstatnom nerozlíšení charakteru zásahov polície a zásahov súdov (trestných či civilných) do práv a právom chránených záujmov obyvateľov nášho štátu, tkvie ich nepochopenie a kritika návrhu AŽS. Polícia má i za dnes platnej

⁷³ www.alianciazien.sk

⁷⁴ pripomienkové konanie bolo začaté dňa 08.03.2007 a bolo zaevidované pod číslom KM51/VI – 2007

⁷⁵ materiál bol predložený Vláde SR dňa 13.08.2008 na prerokovanie a v rámci pripomienkového konania bol zaevidovaný pod číslom KM-1-55/VI-2008;

⁷⁶ k tomu pozri uznesenie Vlády SR č. 529 z 20. augusta 2008 k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon NR SR č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov; číslo materiálu: 18538/2008; zdroj: http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf_/0/31E7872AAE3F8140C12574A600499249?OpenDocument

⁷⁷ Rozhodnutie predsedu NR SR č. 748 z 25. augusta 2008 o návrhu pridelenia vládneho návrhu zákona na prerokovanie výborom Národnej rady Slovenskej republiky podľa ktorého bol materiál navrhnutý na prerokovanie Ústavnoprávnemu výboru Národnej rady Slovenskej republiky, Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre financie, rozpočet a menu, Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre obranu a bezpečnosť a Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien; zároveň bol Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre obranu a bezpečnosť určený ako gestorský výbor; bola určená lehota na prerokovanie vládneho návrhu zákona v druhom čítaní vo výboroch do 20. októbra 2008 a v gestorskom výbore do 21. októbra 2008;

legislatívy široké spektrum kompetencií, ktorými na jednej strane intenzívne zasahuje do práv a slobôd, no na druhej strane chráni práva a Ústavou SR garantované práva a slobody (právo na život; právo na vlastníctvo).

V rámci pripomienkového konania k vládnemu návrhu bolo oslovených 49 inštitúcií. Tie, ktoré na návrh reagovali, vyslovili 139 pripomienok, z nich bolo 49 prijatých.⁷⁸ Je potrebné však poukázať na fakt, že celé pripomienkové konanie bolo vykonané k návrhu, ktorý predložilo MV SR a ktorý obsahoval nie 48 hodinovú, ale 10 dňovú dobu trvania účinkov zákazu vstupu, presne tak ako to predpokladal návrh AŽS. Žiadna z inštitúcií, ktoré boli zúčastnené na pripomienkovom konaní však nerozporovala 10 dňovú dobu trvania účinkov zákazu vstupu, a preto je možné len ťažko vysvetliť z akého dôvodu a kedy bola skrátaná doba na 48 hodín.

V pripomienkovom konaní napríklad **Ministerstvo spravodlivosti SR** navrhovalo celé ustanovenie § 27a vypustiť dôvodiac, že existuje riziko zneužitia inštitútu vykázania na základe ľubovoľných podnetov. Iné inštitúcie ako napríklad **Úrad vlády SR – sekcia vládnej legislatívy, odbor aproximácie práva** mali pripomienky konkrétnejšie s cieľom precizovať právnu úpravu.⁷⁹ **Generálna prokuratúra SR** požadovala režim následného schválenia vykázania súdom a to vo veľmi krátkej lehote.

Legislatívno technické riešenie

Vládny návrh i návrh AŽS preberajú spoločne legislatívno-technické riešenie pre umiestnenie oprávnenia policajta do zákona o PZ a to do tretej hlavy druhého oddielu, ktorý v sebe zahŕňa oprávnenia policajta. Vytvoriť sa má špeciálne oprávnenie pod označením § 27a s názvom: „Oprávnenie vykázať zo spoločného obydlija“. Návrh AŽS označoval oprávnenie širšie a to: „Oprávnenie vykázať zo spoločného obydlija a zakázať vstup do spoločného obydlija“. Podľa nášho názoru názov uvedený v návrhu AŽS bol trefnejší nakoľko i samotný vládny návrh preberá dve formy právnych následkov použitia oprávnenia teda 1. vykázanie osoby a 2. zákaz vstupu vykázanej osobe.

Paragraf 27 zákona o PZ, ktorý bude mať vo vzťahu k § 27a postavenie *lex generalis* upravuje „Oprávnenie zakázať vstup na určené miesto alebo prikázať zotrvanie na určenom mieste“.

Predpoklady použitia oprávnenia

Obidva návrhy majú spoločné znaky, ktoré aktivujú možnosť policajta použiť oprávnenie podľa § 27a. Ide o situáciu keď policajt zistí také skutočnosti, že možno očakávať útok na základné hodnoty t.j. život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť

⁷⁸ zdroj: Vyhodnotenie medzirezortného pripomienkového konania, ktoré bolo predložené spolu s iným materiálom Vláde SR dňa 13.08.2008;

⁷⁹ Navrhovalo sa presnejšie špecifikovať za aký inštitút sa má považovať ústne vykázanie policajtom, teda či už samotné ústne rozhodnutie policajta možno považovať za rozhodnutie vydané podľa Správneho poriadku a podobne; boli namietané ústavné limity oprávnenia policajta najmä pokiaľ ide o jeho použitie voči vlastníčkovi bytu (domu) a poskytnutie primeranej náhrady pri obmedzení jeho vlastníckeho práva; pri nepravdivom obvinení zo strany ohrozenej osoby sa navrhovalo zakotviť regresný nárok štátu, ktorý by musel nahradiť primeranú náhradu vykázanému vlastníčkovi;

ohrozenej osoby. Policajt má využitím svojho oprávnenia odvrátiť hrozbu naplnenia niektorej zo skutkových podstat trestných činov.⁸⁰

Policajt musí na mieste zistiť indície, že možno očakávať útok v budúcnosti. Vládny návrh kladie na policajta povinnosť zistiť dané indície a tieto by mali vychádzať najmä z predchádzajúcich útokov. Návrh AŽS precizoval potrebu zistenia, že vykázaná osoba je podozrivá z predchádzajúcich útokov a že v útoku bude pokračovať alebo takýto útok zopakuje.

Právne následky použitia oprávnenia, jej formy a trvanie

Podľa vládneho návrhu ak policajt použije svoje oprávnenie vykázat osobu, má to za následok dočasné a okamžité obmedzenie jeho užívacieho práva k bytu alebo domu alebo inému priestoru spoločne obývaného s ohrozenou osobou a aj z jeho bezprostredného okolia (spoločné obydlie)⁸¹ a to vo forme 1. vykázania, ktoré má účinky momentom vyslovenia a 2. zákaz vstupu vykázanej osobe do spoločného obydlia počas 48 hodín od vykázania. Vykázanie zo spoločného obydlia končí uplynutím 48 hodín od vykázania zo spoločného obydlia. Policajt je oprávnený vykázat zo spoločného obydlia osobu aj počas jej neprítomnosti.

Ak ohrozená osoba stihne podať v lehote do 48 hodín od vykázania návrh na vydanie predbežného opatrenia⁸² na súd, trvanie vykázania zo spoločného obydlia sa predlžuje až do nadobudnutia vykonateľnosti rozhodnutia súdu o tomto návrhu.

Podľa návrhu AŽS mal zákaz vstupu uplynúť až o 10 dní od vykázania. Podobne ako to predpokladá návrh 08 podanie návrhu na vydanie predbežného opatrenia malo suspenzívny charakter pokiaľ ide o skončenie účinkov zákazu vstupu.

Návrh 08 však podstatne skracuje reakčný čas ohrozenej osoby na podniknutie krokov k ochrane. Ak zoberieme do úvahy právne vedomie obyvateľstva SR a ešte k tomu nie veľmi dobrú dostupnosť pomoci organizácií na pomoc obetiam násilia páchaného v rodine, dané spôsobí v praxi veľké problémy a môže byť príčinou toho, že oprávnenie policajta sa minie s účinkom. Je potrebné si uvedomiť, že obeť násilia páchaného v rodine v priebehu 48 hodín budú musieť vykonať určité kroky, ktoré sú časovo náročné a pre obeť stresujúce.⁸³

Realizácia oprávnenia

Vykázanie zo spoločného obydlia oznámi policajt ústne. Vykázanej osobe policajt presne oznámi priestor, na ktorý sa vykázanie zo spoločného obydlia vzťahuje. Rozsah priestoru policajt určí podľa potreby preventívnej ochrany osoby, ktorá je ohrozená útokom. Policajt vyhotoví potvrdenie o vykázaní zo spoločného obydlia, ktoré odovzdá vykázanej osobe a ohrozenej osobe. V potvrdení o vykázaní zo spoločného obydlia policajt uvedie a meno, priezvisko, dátum narodenia vykázanej osoby a ohrozenej osoby, priestor, na ktorý sa vykázanie zo spoločného obydlia vzťahuje a čas, kedy policajt osobu zo spoločného obydlia

⁸⁰ Napríklad: § 144 Tr.z.: Úkladná vražda; § 145 Tr.z.: Vražda; § 155 Tr.z.: Ublíženie na zdraví; § 182 Tr.z.: Pozbavenie osobnej slobody; § 183 Tr.z.: Obmedzovanie osobnej slobody

⁸¹ a to bez ohľadu na právny titul užívacieho práva k nehnuteľnosti napr. § 685 OZ: nájom bytu; § 700 OZ: spoločný nájom bytu manželmi; § 123 OZ: vlastníctvo nehnuteľnosti

⁸² predbežné opatrenie podľa § 76 ods. 1 písm. g/ O.s.p.

⁸³ napr. dostaviť sa na lekárske ošetrenie, podať trestné oznámenie, spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní na vykonaní neodkladných úkonov a zabezpečovaní dôkazov, spísať návrh na predbežné opatrenie, zadovážiť odbornú pomoc, zohnať peniaze na súdny poplatok, v prípade že obeť má v opatere deti je potrebné zabezpečiť ich náhradnú opateru pre dobu potebnú vykonať všetky kroky a pod.

vykázal. Ak vykázaná osoba alebo ohrozená osoba odmietne potvrdenie o vykázaní zo spoločného obydlija prevziať, policajt túto skutočnosť uvedie v úradnom zázname.

Policajt vyzve vykázanú osobu na vydanie kľúčov od spoločného obydlija a súčasne vykázanú osobu umožní vziať si zo spoločného obydlija veci slúžiace výlučne jej osobným potrebám, osobné cennosti a dokumenty a prípadne v lehote do 24 hodín od oznámenia vykázania zo spoločného obydlija aj ďalšie osobné veci a veci nevyhnutné pre jej podnikanie alebo výkon povolania.

Útvar Policajného zboru preveruje dodržiavanie vykázania zo spoločného obydlija.

Poučovacia a oznamovacia povinnosť policajtov

Nedostatok spočívajúci v skrátaní reakčného času ohrozenej osoby na podniknutie krokov k ochrane čiastočne vyvažuje poučovacia povinnosť policajta. Policajt je povinný poučiť ohrozenú osobu o možnosti podať návrh na nariadenie predbežného opatrenia a poskytnúť jej v písomnej forme informácie o organizáciách na pomoc poškodeným, vrátane informácií o službách nimi poskytovaných a poskytnúť kontakt na organizácie poskytujúce pomoc obetiam násilia páchaného v rodine.⁸⁴ Ďalej ju musí poučiť práve o dôležitej skutočnosti a to, že ak stihne podať v lehote do 48 hodín od vykázania návrh na vydanie predbežného opatrenia na súd, trvanie vykázania zo spoločného obydlija sa predlžuje až do nadobudnutia vykonateľnosti rozhodnutia súdu o tomto návrhu.

Pre zmiernenie následkov oprávnenia voči vykázanú osobu má policajt povinnosť poskytnúť informácie o možnostiach ubytovania, poučiť ju o ďalšom postupe a vyžiadať od nej adresu, kde sa bude zdržiavať.

Ak je s vykázaním zo spoločného obydlija spojené ohrozenie prevádzky objektu alebo znemožnenie výkonu zamestnania vykázanú osobu útvar Policajného zboru o tejto skutočnosti bezodkladne vyrozumie zamestnávateľa alebo prevádzkovateľa objektu, ktorý prijme príslušné opatrenia na náhradné zaistenie prevádzky objektu.

Neuposlúchnutie opatrenia policajta možno kvalifikovať ako priestupok, ktorého sa dopustí ten, kto neuposlúchne výzvu verejného činiteľa pri výkone jeho právomoci.⁸⁵ Preto policajt poučí vykázanú osobu o následkoch neuposlúchnutia tejto výzvy.

O vykonanom vykázaní policajt spíše neodkladne úradný záznam a v prípade ak je ohrozenou osobou dieťa, kópia záznamu sa zašle orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Právne následky pri nerešpektovaní vykázania a zákazu

Pri nerešpektovaní vykázania a zákazu podľa § 27a zákona o PZ sa navrhujú zmeny iných noriem, ktoré zvyšujú realizovateľnosť oprávnenia v praxi. Ustanovenie § 51 ods. 2 písm. b/ zákona o PZ oprávňuje policajta použiť hmaty a chvaty pri vykázanú osobu, ak táto kladie pasívny odpor. V Trestnom zákone sa má rozšíriť skutková podstata marenia výkonu úradného rozhodnutia⁸⁶, ktorého sa dopustí ten kto závažne alebo opakovane koná tak, aby zmaril vykázanie zo spoločného obydlija. Možnosť uloženia pokuty za spáchanie priestupku podľa § 47 ods. 1 písm. a) priestupkového zákona nie je taktiež vylúčená.

⁸⁴ podobne ako tomu je podľa § 49 ods. 1 Tr.p.

⁸⁵ § 47 ods. 1 písm. a) zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb.

⁸⁶ rozšíriť sa má o písmeno g v § 348 ods. 1 Tr.z.

Zmeny v Občianskom súdnom poriadku

Ak sme v časti nášho príspevku pod názvom „Nedostatky súčasne platnej právnej úpravy a jej súdnej praxe“ poukázali na to, že pre nesplnenie procesných podmienok z dôvodu, že podľa § 116 OZ rozvedený manžel (obeť ako navrhovateľ) už nie je vo vzťahu k bývalému manželovi (odporca – násilnícka osoba) osobou blízkou, tak ako to predpokladá O.s.p. v ustanovení § 76 ods. 1 písm. g/, tak zdá sa že dané si uvedomil i autor návrhu 2008, keďže navrhuje v § 76 ods. 1 písm. g/ O.s.p. vypustiť slová „blízka alebo osoba, ktorá je v jeho starostlivosti alebo vo výchove,“.

Súdom sa má zároveň skrátiť lehota na rozhodnutie o návrhu na predbežné opatrenie podľa § 76 ods. 1 písm. g/ O.s.p zo 7 dní na 48 hodín od doručenia návrhu, ktorý má všetky potrebné náležitosti.

Snahy o zmeny vládneho návrhu na pôde NR SR

I keď vládny návrh možno hodnotiť vysoko pozitívne najmä pokiaľ ide o prejavenie snahy legislatívne zakotviť urgentnú pomoc obetiam násilia páchaného v rodine, tri mimovládne organizácie⁸⁷ venujúce sa okrem iného i poskytovaniu pomoci obetiam násilia páchaného v rodine, sa rozhodli *ad hoc* združiť za účelom dosiahnutia zmien vo vládnom návrhu na pôde NR SR a to ešte predtým než sa vládny návrh dostane do tretieho čítania. Plánovaný dátum účinnosti návrhu bol deň 15.12.2008. Z tohto dôvodu vyvinuli odborníci a odborníčky združených organizácií veľké úsilie, aby stihli pripraviť text pozmeňovacieho návrhu s cieľom získať podporu u niektorého z poslancov či niektorej skupiny poslancov v NR SR, ktorí by si pozmeňovací návrh osvojili. Poverená zástupkyňa vystupujúca v mene *ad hoc* združenia pani PhDr.Jana Šipošová ku dňu⁸⁸ spracovania nášho príspevku nadviazala kontakt s niektorými poslancami s cieľom prerokovať zámer združených organizácií.

Pokiaľ ide o **zámer združených organizácií**, tento zhrnieme stručne v základných bodoch, ktoré sa majú meniť:

- 1. predĺženie dĺžky zákazu vstupu vykázanej osobe do spoločného obydlija z 48 hodín na 10 dní;**⁸⁹

⁸⁷ Pomoc obetiam násilia, Aliancia žien Slovenska a Centrum NÁDEJ

⁸⁸ 17.10.2008

⁸⁹ výber z komentára k navrhovanej zmene: Terajší návrh však podstatne skracuje reakčný čas ohrozenej osoby na podniknutie krokov k ochrane. To znamená, že 48 hodín je priveľmi málo na to, aby ohrozená osoba si mohla uvedomiť, že vôbec môže podať návrh na nariadenie predbežného opatrenia. Ak si to i uvedomí bude musieť pripraviť návrh, ktorý má musí všetky náležitosti podania v zmysle Občianskeho súdneho poriadku t.j. byť bez väd. Okrem iného nepostačuje ak podá len návrh na predbežné opatrenie, keďže v súdnej praxi je nevyhnutné súdu preukázať, že sa zároveň podáva návrh vo veci samej (napr. konanie o návrhu podľa § 142 ods. 1 OZ; konanie o návrhu podľa § 146 ods. 2 OZ; konanie o návrhu podľa § 705a OZ; konanie o návrhu podľa § 712a ods. 8 OZ). Pri podávaní návrhu na predbežné opatrenie musí navrhovateľ (ohrozená osoba) predložiť súdu minimálne základné listinné dôkazy. (uznesenie o vznesení obvinenia, o vzatí do väzby, rozhodnutie policajta o vykázaní). Avšak v praxi ani jedno z týchto ustanovení nie je možné obdržať skôr ako 48 hodín. Ak zoberieme do úvahy právne vedomie obyvateľstva SR a ešte k tomu nie veľmi dobrú dostupnosť pomoci organizácií na pomoc obetiam domáceho násilia, dané spôsobí v praxi veľké problémy a môže byť príčinou toho, že oprávnenie policajta sa minie s účinkom. Je potrebné si uvedomiť, že obeť domáceho násilia v priebehu 48 hodín budú musieť vykonať určité kroky, ktoré sú časovo náročné a pre obeť stresujúce (napr. dostaviť sa na lekárske ošetrenie, podať trestné oznámenie, spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní na vykonaní neodkladných úkonov a zabezpečovaní dôkazov, spísať návrh na predbežné opatrenie, zadovážiť odbornú

2. **zakotvenie povinnosti príslušníkov PZ SR poskytnúť súčinnosť pri výkone predbežného opatrenia** a to bez ohľadu na to, či bude predbežné opatrenie vydané ako opatrenie vydané na návrh ohrozenej osoby v lehote 10 dní odo dňa vykázania, alebo či predbežné opatrenie bude nariadené nezávisle od vykázania;⁹⁰
3. **zavedenie povinnosti súdov nielen že rozhodnúť** o návrhu na vydanie predbežného opatrenia podľa § 76 ods.1 písm.g O.s.p. v 7 dňovej lehote resp. ak bude schválený vládny návrh bude to lehota 48 hodín, ale i v tej istej lehote **uznesenie o nariadení predbežného opatrenia vyhotoviť a odoslať na poštovú prepravu účastníkom**. Má sa tak zabrániť obchádzaniu nedodržania poriadkovej lehoty stanovenej v § 75 ods. 5 O.s.p.
4. **zavedenie nového typu predbežného opatrenia do O.s.p.**, ktorým by mohol súd uložiť účastníkovi konania, aby sa zdržal stretávania sa a nadväzovania kontaktov s osobou vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násilia, pokiaľ to nie je v rozpore s oprávnenými záujmami navrhovateľa; predbežné opatrenie by bolo možné upraviť do demonštratívneho výpočtu predbežných opatrení uvedených v § 76 ods.1 O.s.p.⁹¹

pomoc, zohnať peniaze na súdny poplatok, v prípade že obet má v opatere deti je potrebné zabezpečiť ich náhradnú opateru pre dobu potrebnú vykonať všetky kroky a pod.)

Textácia návrhu: „§ 27a

Oprávnenie vykázat' zo spoločného obydliá

(1) Policajť je oprávnený vykázat' z bytu alebo domu alebo iného priestoru spoločne obývaného s ohrozenou osobou a aj z jeho bezprostredného okolia (ďalej len „spoločné obydlie“) osobu, u ktorej možno na základe zistených skutočností očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby, najmä vzhľadom na predchádzajúce takéto útoky; súčasťou vykázania zo spoločného obydliá je aj zákaz vstupu vykázanej osobe do spoločného obydliá počas **10 dní** od vykázania. Policajť je oprávnený vykázat' zo spoločného obydliá takúto osobu aj počas jej neprítomnosti.

(2) Vykázanie zo spoločného obydliá oznámi policajť ústne. Vykázanej osobe policajť presne oznámi priestor, na ktorý sa vykázanie zo spoločného obydliá vzťahuje. Rozsah priestoru policajť určí podľa potreby preventívnej ochrany osoby, ktorá je ohrozená útokom podľa odseku 1.

.....
.....
.....

(8) Vykázanie zo spoločného obydliá končí uplynutím **desiateho dňa** od vykázania zo spoločného obydliá, ak ďalej nie je ustanovené inak. Doručením návrhu na vydanie predbežného opatrenia na súd^{11bg}) počas vykázania zo spoločného obydliá sa trvanie vykázania zo spoločného obydliá predlžuje až do nadobudnutia vykonateľnosti rozhodnutia súdu o tomto návrhu, o čom sa vykázaná osoba upovedomí v rámci poučenia podľa odseku 5; útvar Policajného zboru poskytne ohrozenej osobe súčinnosť pri doručovaní návrhu predbežného opatrenia.

.....
.....
.....

⁹⁰ výber z komentára k navrhovanej zmene: Je potrebné, aby útvary PZ poskytovali asistenciu pri výkone predbežných opatrení vydaných podľa § 76 ods. 1 písm. g/ O.s.p.

Textácia návrhu: „§ 27a (8): Vykázanie zo spoločného obydliá končí uplynutím **desiateho dňa** od vykázania zo spoločného obydliá, ak ďalej nie je ustanovené inak. Doručením návrhu na vydanie predbežného opatrenia na súd^{11bg}) počas vykázania zo spoločného obydliá sa trvanie vykázania zo spoločného obydliá predlžuje až do nadobudnutia vykonateľnosti rozhodnutia súdu o tomto návrhu, o čom sa vykázaná osoba upovedomí v rámci poučenia podľa odseku 5; útvar Policajného zboru poskytne ohrozenej osobe súčinnosť pri doručovaní návrhu predbežného opatrenia. **Útvar Policajného zboru na požiadanie poskytne súčinnosť pri výkone predbežného opatrenia vydaného podľa osobitného predpisu^{11bg}**

⁹¹ výber z komentára k navrhovanej zmene: I v súčasnosti platnej legislatíve existuje nedokonalosť, ktorú využívajú niektoré súdy, keď nestihajú v 7 dňovej lehote rozhodnúť o návrhu na predbežné opatrenia. Vtedy obchádzajú nedodržanie poriadkovej lehoty stanovenej v § 75 ods. 5 O.s.p., ktorý hovorí o povinnosti súdu rozhodnúť do 7 dní (po novom by to malo byť 48 hodín) od doručenia návrhu tak, že fakticky rozhodnú neskôr a k tomu využijú nestanovenie lehoty na vypracovanie a doručenie rozhodnutia (stanovenie lehoty na

Združené organizácie sa rovnako pokúsia pre kvalitný výkon aplikácie oprávnenia policajta v spolupráci s MV SR zabezpečiť

1. vypracovanie metodického pokynu pre policajtov

2. zabezpečenie školenia, ktoré by malo byť celoplošné, realizované ešte pred účinnosťou zákona a zamerané na najdôležitejšie súvislosti (napr. ako identifikovať násilie páchané v rodine, metódy spolupráce s intervenčnými centrami, ako sa správať vo vypätej emocionálnej situácii a pod.)

3. K praktickým aspektom aplikácie zákona (Peter Michalovič)

Vážené dámy, vážení páni,

je mi ct'ou a mojim potešením dnes vystúpiť s mojim referátom k tak aktuálnej téme akou je prijímanie novely zákona o PZ SR. Potešenie je o to väčšie, že môžem diskutovať na danú tému s vami v odbornom pléne ako príslušník PZ SR, ktorý bude bezprostredne novelou dotknutý, ale i ako študent práva na Právnickej fakulte Janka Jesenského Vysokej školy v Sládkovičove.

Rád by som nadviazal na pojednania o navrhovanej novele, keďže často pri výkone svojej funkcie dochádzam do styku s násilím páchaným v rodine. Návrh novely som analyzoval systematicky pod jednotlivých odsekoch.

vyhotovenie a odoslanie rozhodnutia upravuje O.s.p. napríklad v § 158 ods. 4: Ak predseda súdu zo závažných dôvodov nerozhodne inak, rozsudok sa vyhotoví a odošle do 30 dní odo dňa jeho vyhlásenia; vo veciach týkajúcich sa maloletých detí sa rozsudok vyhotoví a odošle do desiatich dní odo dňa jeho vyhlásenia.) Keďže v prípade predbežných opatrení O.s.p. neupravuje do koľkých dní je potrebné predbežné opatrenie doručiť napríklad súdy rozhodnú o návrhu o 25 dní a na 26. deň vydajú predbežné opatrenie, na ktoré vyznačia dátum vydania, tak ako keby ho vydali vo štvrtý alebo piaty deň od doručenia návrhu, čím formálne zachovávajú poriadkovú lehotu podľa § 75 ods. 5 O.s.p.

V prípade vykázania ako sa i dnes ukazuje je predbežné opatrenie podľa § 76 ods.1 písm. g) O.s.p. nedostatočné pretože nerieši situáciu ohrozenej osoby v prípade, ak sa s ňou vykázaná osoba skontaktuje mimo bytu alebo domu. Dnes platný Trestný zákon pozná formu podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom pričom súd môže odsúdenému nariadiť, nepriblížiť sa k poškodenému na vzdialenosť menšiu ako päť metrov a nezdržiavať sa v blízkosti obydlija poškodeného (§ 51 ods. 4 písm. a/ Trestného zákona).

Zavedenie nového predbežného opatrenia, ktoré bude nadväzovať na vykázanie nevstupovaním do domu alebo bytu a nadväzovaním kontaktov s ohrozenou osobou.

Týmto predbežným opatrením sa zabráni vyhrážkam, zastrasovaniu, psychickému alebo fyzickému napadnutiu ohrozenej osoby mimo domu alebo bytu. Docieli sa ním nielen teritoriálna ochrana ohrozenej osoby, ale i osobná.

Textácia návrhu:

1. v § 75 ods. 5 sa vypúšťajú slová „a g)“ a za prvú vetu sa vkladá nová druhá veta, ktorá znie: „Ak súd rozhoduje o návrhu na vydanie predbežného opatrenia podľa § 76 ods. 1 písm. g), rozhodne **a podá na poštovú prepravu účastníkom najneskôr** do 48 hodín od doručenia návrhu a , ktorý má náležitosti podľa odseku 2.“.
2. V § 76 ods. 1 písm. g) sa vypúšťajú slová „blízka alebo osoba, ktorá je v jeho starostlivosti alebo vo výchove“,
3. V § 76 ods. 1 sa vkladá písmeno písm. ch) s vetou, ktorá znie: „**aby sa zdržal stretávaní sa a nadväzovania kontaktov s osobou vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násilia, pokiaľ to nie je v rozpore s oprávnenými záujmami navrhovateľa**“

V odseku 1 je ako posledná veta uvedená: „Policajt je oprávnený vykázat' zo spoločného obydliá takúto osobu aj počas jej neprítomnosti“. Reálna vykonateľnosť takéhoto oprávnenia policajta sa minimalizuje, nakoľko zo skúseností možno očakávať, že vykázaná osoba bude argumentovať, že o vykázaní nevedela, nakoľko sa na mieste činu v čase príchodu policajnej hliadky už nenachádzala a neprevzala ani potvrdenie o vykázaní zo spoločného obydliá. Ďalším možným argumentom bude, že ohrozená osoba ju neoboznámila s vykázáním a neposkytla jej k nahliadnutiu svoje potvrdenie o vykázaní zo spoločného obydliá. Navrhovaná novela sa dotýka aj rozšírenia skutkovej podstaty trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa §-u 348 Trestného zákona. Avšak na naplnenie skutkovej podstaty tohto trestného činu sa z hľadiska subjektívnej stránky vyžaduje úmyselné zavinenie. Teda ak osoba vykázaná nebola počas vykázania zo spoločného obydliá prítomná, teda ani nevedela o tomto vykázaní, nemohla sa dopustiť tohto trestného činu. Pravdepodobnosť, že bude nastávať takáto situácia, je vysoká, vychádzajúc z týchto skutočností: po prijatí oznámenia na tiesňovej linke 158 resp. 112 operačný dôstojník vysiela na miesto policajnú hliadku. Operačný dôstojník v krajských mestách má dve možnosti: vyslať na miesto hliadku miestne príslušného obvodného oddelenia Policajného zboru, resp. hliadku krajského riaditeľstva a to: hliadky Pohotovostnej motorizovanej jednotky, alebo Pohotovostného policajného útvaru. Vzhľadom k tomu, že na Obvodných oddeleniach Policajného zboru sú často reálne podstavy službukonajúcich policajtov, neraz sa stáva, že slúži len stála služba, ktorá je prevažne prítomná na Obvodnom oddelení. Ak aj má kto vykonávať hliadkovú službu, činnosť hliadky je zväčša zameraná na dokumentovanie rôznej trestnej činnosti, ako sú obhliadky miesta činu a pod. V krátkom čase môžu zasiahnuť len hliadky Pohotovostnej motorizovanej jednotky resp. Pohotovostného policajného útvaru. V menších mestách než sú mestá krajské, to znamená okresné mestá a iné obce je dispozícii len hliadka Obvodného oddelenia, resp. hliadka mestskej polície, ktorá ale nemá oprávnenia podľa Zákona o Policajnom zbore.

V odseku 3 sa upravuje, že policajt zadokumentuje vykázanie vo forme potvrdenia o vykázaní zo spoločného obydliá, ktoré odovzdá vykázanej osobe a ohrozenej osobe. Následne sa v zákone vymenúvajú podstatné náležitosti, ktoré musí potvrdenie obsahovať. Preto bude potrebné policajtov vybaviť potrebným tlačivom, ktoré bude možné ihneď po zásahu a na mieste použiť. Tlačivo by sa tak pridalo k tlačivám, ktoré majú už dnes policajti k dispozícii (ako napr. pokutové bloky, potvrdenia o zadržaní vodičského preukazu a pod.) Návrh, tlač a distribúcia sú v kompetencii Ministerstva vnútra SR. V zmysle potrieb policajtov a požiadaviek zákona som navrhol potvrdenie, ktoré prikladám ako prílohu k môjmu príspevku.

Podľa odseku 5 je policajt oprávnený vyzvať vykázanú osobu k vydaniu kľúčov od spoločného obydliá. Ak vykázaná osoba neuposlúchne výzvu policajta na vydanie kľúčov od spoločného obydliá, dopúšťa sa priestupku neuposlúchnutia výzvy verejného činiteľa pri výkone jeho právomoci podľa § 47 ods. 1 písm. a) zákona č. 372/1990 Zb. a môže mu byť uložená pokuta. Je otázne, či týmto dosiahne skutočné odovzdanie kľúčov. Ďalej by bolo vhodné upraviť, kam sa majú umiestniť vydané kľúče. Ako jedna z možností je odovzdať vydané kľúče spolu s písaným záznamom stálej služby miestne príslušného Obvodného oddelenia, túto skutočnosť poznačiť do tohto záznamu a aj do potvrdenia o vykázaní zo spoločného obydliá. Pri umožnení vykázanej osobe, aby si do 24 hodín od oznámenia vykázania vzala aj ďalšie osobné veci a veci nevyhnutné pre jej podnikanie alebo výkon povolania môže dôjsť k situáciám, že táto osoba sa môže pokúsiť toto oprávnenie zneužiť na ovplyvňovanie ohrozenej osoby, resp. jej zastráovanie a možno aj na ďalšie násilnosti. Toto

sa mi vidí ako nie celkom správne riešenie. Osoba vykázaná zo spoločného obydlija by si mala svoje veci vziať so sebou v čase vykázania za prítomnosti zakročujúcej policajnej hliadky.

V odseku 6 uvedená poučovacia resp. informačná povinnosť zo strany polície k ohrozenej osobe je veľmi vhodná pre úpravu priamo v zákone, no bude treba myslieť na jej praktické uplatnenie. Aby mohli osoby ohrozené efektívne využiť organizácie poskytujúce pomoc obetiam domáceho násillia, bude potrebné celoplošné preškolenie policajtov o týchto organizáciách a ich činnosti. Ďalej zabezpečiť v písomnej forme napr. letáky resp. brožúry informujúce o týchto organizáciách, ktoré by zakročujúci policajti dali priamo na mieste ohrozenej osobe.

Preverovanie dodržiavania vykázania zo spoločného obydlija podľa odseku 10 útvarmi Policajného zboru z vlastnej iniciatívy je pri súčasnom stave počtu reálne službukonajúcich policajtov ťažšie realizovateľná, pravdepodobnejšie bude preverovanie tohto dodržiavania na základe oznámenia ohrozenej osoby, že dochádza k narúšaniu resp. mareniu vykázania vykázanou osobou.

Rozšírením kompetencie príslušníkom Policajného zboru o právo okamžite na mieste činu vykázat násilnícku osobu zo spoločného obydlija a zakázat jej následný vstup v zmysle §-u 27a zákona o Policajnom zbore umožní policajtom efektívnejšie a rásnejšie zakročiť proti násilníckym osobám. Verím, že je to prvý krok, ktorý policajtom výrazne pomôže predchádzať rôznym rodinným tragédiám.

Kontakt:

Mgr.Katarína Farkašová
riaditeľka Aliancie žien Slovenska
e-mail: alianciazien@alianciazien.sk
www.alianciazien.sk

Mgr.Róbert Dobrovodský,LL.M.
e-mail: robert.dobrovodsky@yahoo.de
Aliancia žien Slovenska
odborný asistent na Katedre občianskeho a obchodného práva, Právnická fakulta Trnavskej Univerzity v Trnave

Peter Michalovič
e-mail: peter.michalovic@centrum.sk
študent 3. ročníka Právnickej fakulty Janka Jesenského Vysokkej školy v Sládkovičove
príslušník Policajného zboru SR